

1 Velferdsbeskrivelse – Ålesund

1.1 Presentasjon av kommunen

Ålesund kommune tilhører AV- gruppe 9 som består av SSBs kostragruppe 13. Hva er det som kjennetegner Ålesund og kommunegruppen?

Kjennetegn for Ålesund og kommunegruppen

- AV kommunegruppe 9 består av 39 kommuner.
- Alle landets fylker, med unntak av Sør - Trøndelag tilhører denne gruppen.
- Denne gruppen består av store kommuner med over 20 000 innbyggere utenom de fire største byene.
- Kommunene har lave bundne kostnader og lave eller middels frie disponible inntekter pr innbygger.
- Ut fra KOMMODE modellens prediksjoner kan man forvente at denne typen kommuner til en viss grad vil prioritere tjenestetilbudet i sektorer som ikke har lovpålagte krav og normer når de blir tilført mer penger. Dette fordi de har oppfylt minstestandardene, og har brukt mindre penger på f eks kultur og fritid.
- Ålesund kommune ligger i Møre og Romsdal og har om lag 41 500 innbyggere.
- Kommunen har relativt sterk befolkningsvekst.

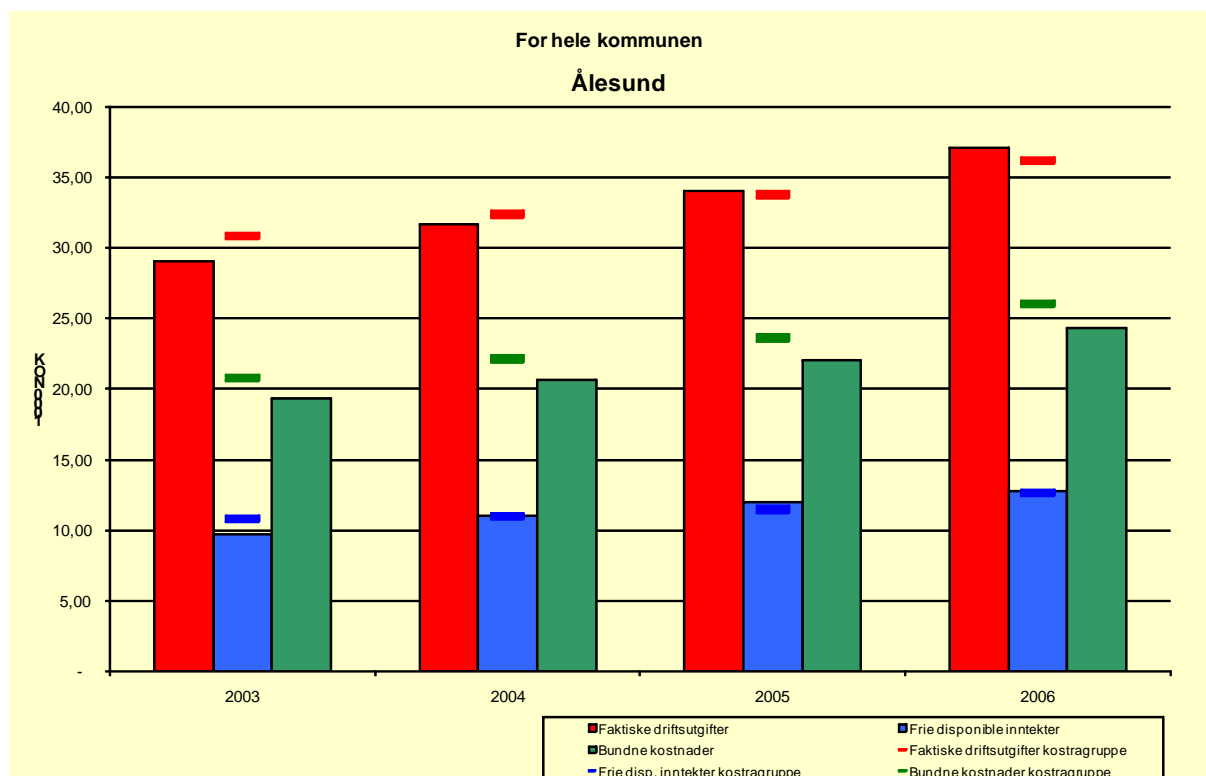
1.2 Overordnet økonomisk handlingsrom i Ålesund

Økonomisk situasjon i Ålesund

- Noe trang økonomi over flere år.
- Bedret økonomisk situasjon de siste årene pga økte rammetilskudd.
- Akkumulert underskudd på 81 mill kroner ble dekket inn i 2006 og kommunen ble meldt ut av ROBEK (Register Om Betinget Kontroll) i 2006,
- Prioritert økning av tjenestetilbudet innenfor pleie og omsorg.
- Gjennomført større investeringer i ny skole og Aspøy omsorgssenter.
- Etterslep på vedlikehold.
- Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter: 2,5 (2005), 3,6 (2006).
- Netto lånegjeld i kroner pr innbygger 4033 (2005), 245 i (2006)

Økonomien i Ålesund kommune har blitt bedre de siste årene med bakgrunn i økte overføringer, og det er en positiv utvikling i nettodriftsresultat for kommunen fra 2,5 prosent i 2005 til 3,6 prosent i 2006.

Figuren nedenfor viser at kommunen har hatt en svak økning i bruk av frie disponible inntekter og at Ålesund over tid har ligget på nivå med de øvrige kommunene i AV- gruppe 9.

Ålesund kommune hadde en bedret økonomisk situasjon i 2006, og gikk i pluss med 27 mill kroner. Det var mange år siden kommunen kunne legge frem et slikt resultat og det akkumulerte underskuddet på 81 mill kroner ble dekket inn. Dette innebar at kommunene kom seg ut av Fylkesmannens ROBEK liste (Register over betinget kontroll). Kommunen har også hatt en positiv utvikling i netto lånegjeld som ble redusert med 46 mill kroner i 2006.

Kommunens økte økonomiske handlingsrom har i begrenset grad ført til økte driftsrammer, men bedret kommunens økonomiske situasjon. Ålesund opplever imidlertid ikke at det er rom for å gjøre store prioriteringer fordi de i stor grad demografiske endringer som styrer prioriteringene og ressursbruken. Skolene har elevtallsvekst, det er et stort behov for barnehageplasser, og det blir stadig flere eldre.

De kommunale virksomhetene klarer samlet sett ikke å holde de økonomiske rammene. Dette skyldes i stor grad økte lønnsoppgjør og lovpålagte tjenester som må på leveres innen for eksempel barnevern og omsorgstjenestene.

Ålesund har imidlertid til en viss grad prioritert å investere på områder som kultur og fritid. Kommunen har et aktivt samarbeid med næringslivet som har resultert i realisering av flere større prosjekter for en del år siden som Colorline stadion og Sunnmørshallen. Kommunen kjøpet også i 2006 en tomt for et Allaktivitetshus. Det ble også fattet vedtak i kommunestyret i 2006 om å etablere et skateanlegg på Moa.

Ålesund har prioritert både kultur og lovpålagte sektorer. Observasjonen i Ålesund understøttes delvis av Kommode, som viser at kommuner med lave frie disponible inntekter med høy sannsynlighet vil prioritere kultur på marginen. Alternativet hadde vært å øke rammene til sektorer hvor det allerede gis et tilbud etter lovpålagte krav.

1.3 Hvilket velferdstilbud gir Ålesund?

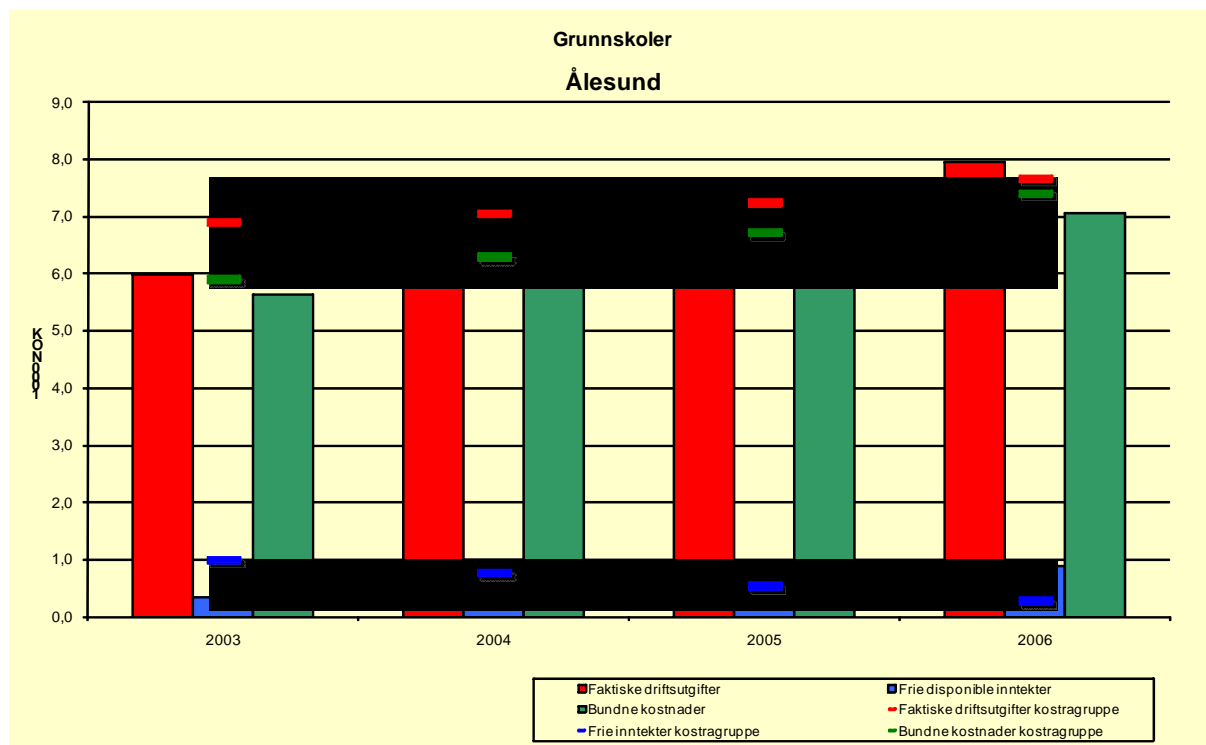
Ut fra den økonomiske situasjonen i kommunen, hvordan kan vi da beskrive velferdstilbudet i Ålesund kommune innenfor utvalgte sektorer?

Velferdstilbud i Ålesund

- Prioriterte sektorer og endringer:
  - Styrket institusjonsbasert omsorg. Utbygging av Aspøy og Spjelkavik omsorgssenter.
  - Vedtatt utbygging og rehabilitering på skole på om lag 500 mill kroner.
  - Investering rehabilitering Blindheim skole på ca 45 mill kroner.
  - 2 nye idrettshaller, Borgund videregående skole og Larsgården.
  - I samarbeid med næringslivet har kommunen over flere hatt bidragsytere på investeringssiden,(jf Sunnmørshallen, Colorline forballstadion og Atlanterhavsparken (akvarium)).
  -
- Tjenestetilbudet etter sektor:
- Skole og barnehage:
  - 400 på venteliste våren 2007. En ny barnehage men ikke tilvekst av plasser i 2006.
  - Investert i rehabilitering Blindheim skole, ca 45 mill kroner.
  - Oppfyller krav til fagutdannet personale
  - Antall elever per datamaskin; 8,8 (2005), 7,5 (2006)
  - Elever per undervisningsrelatert årsverk; 13,4 (2005), 13,3 (2006)
  - Andel ansatte med førskolelærerutdanning (prosent); 33,7, (2005), 32,7 (2006)
  - Andel barn 1–5 år med barnehageplass (prosent); 76,2 (2005), 76,2 (2006)
- Pleie og omsorg:
  - Pleie og omsorg er prioritert ved økte driftsrammer, men demografisk utvikling betyr i realiteten strammere budsjett.
  - Ikke vesentlig endret omfang mht til institusjonsplasser, men bygningsmessige kvalitetsendring knyttet til nytt omsorgssenter (Aspøy).
  - Tilgang fagutdannet personale er bra.
  - Ikke system ventelister, behov vurderes løpende.
  - Andel innbyggere 67 år og over som er beboere på institusjon (prosent); 6,1 (2005), 6,1 (2006)
  - Andel innbyggere 67 år og over som mottar hjemmetjenester (prosent); 16,6 (2005), 16,5 (2006)
  - Andel plasser i enerom i pleie- og omsorgsinstitusjoner (prosent); 81,2 (2005) 81,2 (2006)
- Kultur og fritid:
  - Nyåpnet Allaktivitetshus.
  - Skateanlegg på Moa.
  - Netto driftsutgifter til folkebibliotek per innbygger; 163 (2005), 175 (2006)
  - Netto driftsutgifter til idrett per innbygger; 36 (2005) 55 (2006)
  - Netto driftsutgifter til kommunale kultur- og musikkskoler per innbygger 215 (2005), 228 (2006)

1.4 Nærmere om velferdstilbudet innenfor skole og oppvekst (SO)

1.4.1 Skole

Skole er ikke en spesielt prioritert sektor i Ålesund. Kommunen har brukt mindre av sine frie disponible inntekter fra 2005 til 2006 på denne sektoren. Sammenliknet

med de andre kommunene i AV- gruppe 9 har Ålesund fra 2004 jevnt over brukt mer av sine frie disponible inntekter fra på skole.

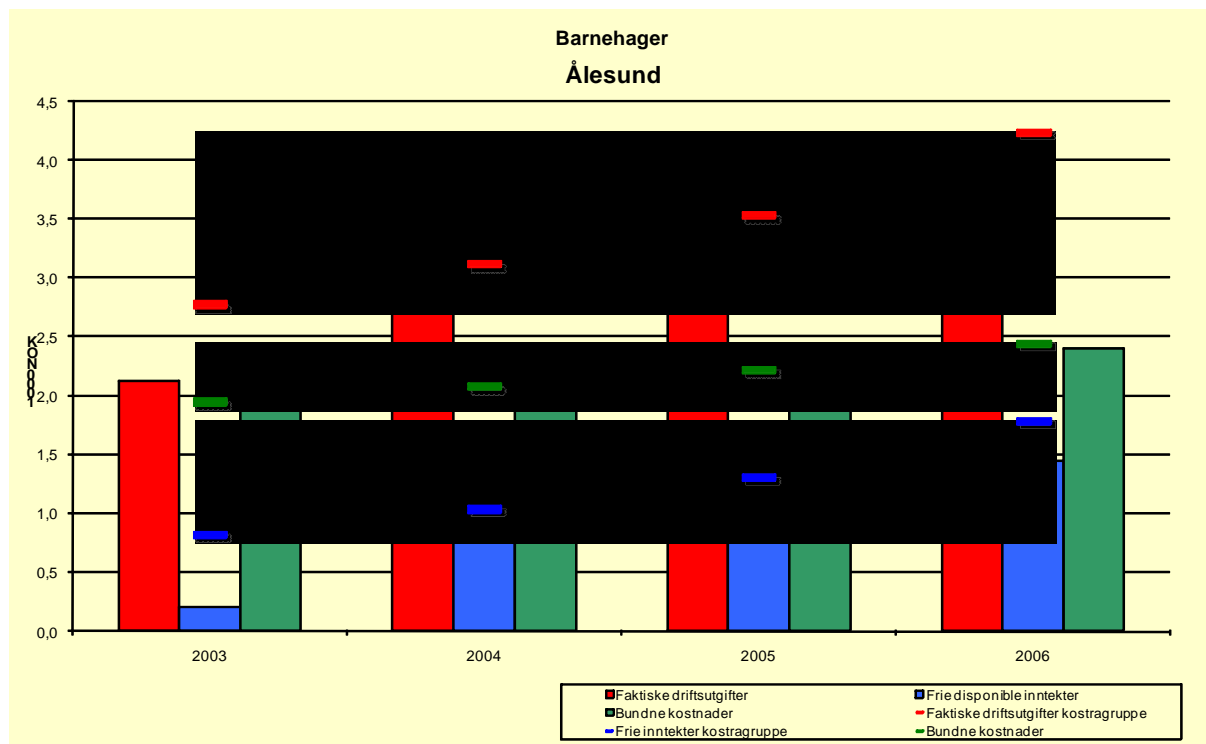
Ålesund har hatt en moderat stigning i antall elever i grunnskolen fra 2005 til 2006, og kommunen har brukt om lag 4 000 kroner mer pr. elev på grunnskoleundervisning og spesialundervisning i 2006, sammenliknet med 2005. Midlene er i stor grad brukt til økte lønnsutgifter og styrkingstiltak. Det er mange elever som får spesialundervisning, men noe færre i 2006 enn i 2005. Flere elever får tilrettelagt undervisning innen ordinær drift, og kommunen har hatt økt fokus på tilpasset opplæring.

Sektorens driftsramme har økt i forhold til elevtallsutviklingen og økte lønnskostnader, men det ligger en budsjettmessig innstramning knyttet til at det ikke er lagt inn halvårsvirkning på lønn for høsten 2007. I tillegg er den enkelte skole i større grad enn tidligere pålagt å dekke utgifter til ressurskrevende brukere. Det innebærer at det tas timeressurser fra andre budsjettposter.

Kommunen har imidlertid prioritert IKT og antall elevmaskiner har økt fra 634 i 2005 til 746 i 2006, og antall maskiner for lærerne har økt fra 223 i 2005 til 301 i 2006. Mens det var 8,8 elever som måtte dele på en datamaskin i 2005 var det 7,5 elever pr. datamaskin i 2006. Kommunen har imidlertid en utfordring i å styrke IKT-kompetansen hos lærerne. Lærertettheten har vært relativt stabil.

Det var stor byggeaktivitet i 2006 med investeringer på 45 mill kroner i skolebygg. Den største investeringen ble gjort ved Blindheim barneskole.

1.4.2 Barnehage

Kommode viser at barnehagesektoren i beskjedne grad er en prioritert i Ålesund fra 2005 til 2006. Kommunen har brukt litt mindre enn de andre kommunene i AV-gruppe 9 av sine frie disponible inntekter på barnehager i 2006.

Kommunen har et stort innslag av private barnehager og av de 48 barnehagene i kommunen er 33 ikke kommunale.

Kommunen klarte ikke å oppfylle kravet om full barnehagedekning i 2006 og samlet hadde virksomhetene et mindreforbruk. Dette henger i hovedsak sammen med økt statstilskudd og foreldrebetaling der barnehagene har tatt inn flere barn i 2006. Sektoren oppfylder krav til fagutdannede.

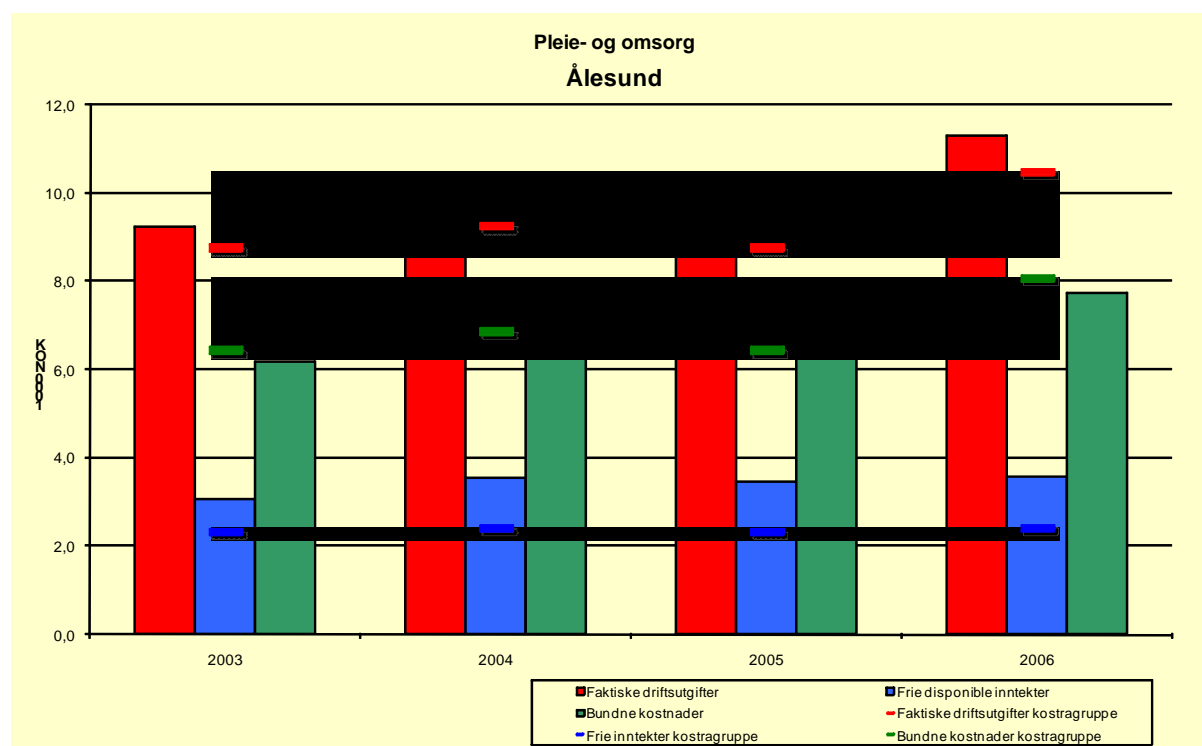
400 barn stod på venteliste våren 2007, og spesielt barn i aldersgruppen 0–3 år. Dette er en økning på om lag 100 barn fra høsten 2006. Kommunen har ikke redusert barnehagekøen selv om de har brukt mer penger på barnehagene. Det ble iverksatt noen viktige tiltak som åpning av en ny barnehage og endret godkjenning av flere barnehager. Dette innebar imidlertid ikke en tilvekst av barnehageplasser blant annet fordi det ble tatt inn flere barn mellom 0 – 3 år.

Den beskjedne satsingen på barnehagesektoren skyldes blant annet mangel på egnede tomtearealer i kommunen og presset i bygg- og anleggsbransjen. Videre har eiendomsforetaket i kommunen kapasitetsbegrensninger når det gjelder å

håndtere krevende anbudsprosesser. Eksisterende barnehager har også en gammel bygningsmessig struktur og gir i begrenset grad rom for bedre kapasitetsutnyttelse. Kommunen peker også på at en noe uventet økning i antall barn i kommunen bidrar til at kommunen ikke klarer å møte behovet for barnehageplasser.

Foreldrene betaler 110 kroner i kostpenger på toppen av foreldrebetalingen for barnehageplass. Barna har med matpakke, men får melk og frukt til måltidene. Utstyr og inventar i barnehagene er ok, men lekeapparater kan trenge oppgradering. Det tas høyde for 2–3 større utflukter i løpet av året.

1.5 Nærmere om velferdstilbudet innenfor pleie og omsorg (PO)

Kommune viser at også pleie- og omsorg er en svakt prioritert sektor vist ved bruk av frie disponible inntekter fra 2005 til 2006. Ålesund ligger imidlertid jevnt over nivået for bruk av frie disponible inntekter for de øvrige kommunene i AV- gruppe 9.

Tjenestetilbudet innenfor pleie og omsorg har økt, og de økonomiske rammene viser en viss økning. Det er imidlertid ikke en større andel av de eldre over 67 år

som mottar hjemmetjenester og er beboere på institusjon. Ressursøkningen er snarere en konsekvens av at det stadig er flere pleietrengende eldre i kommunen.

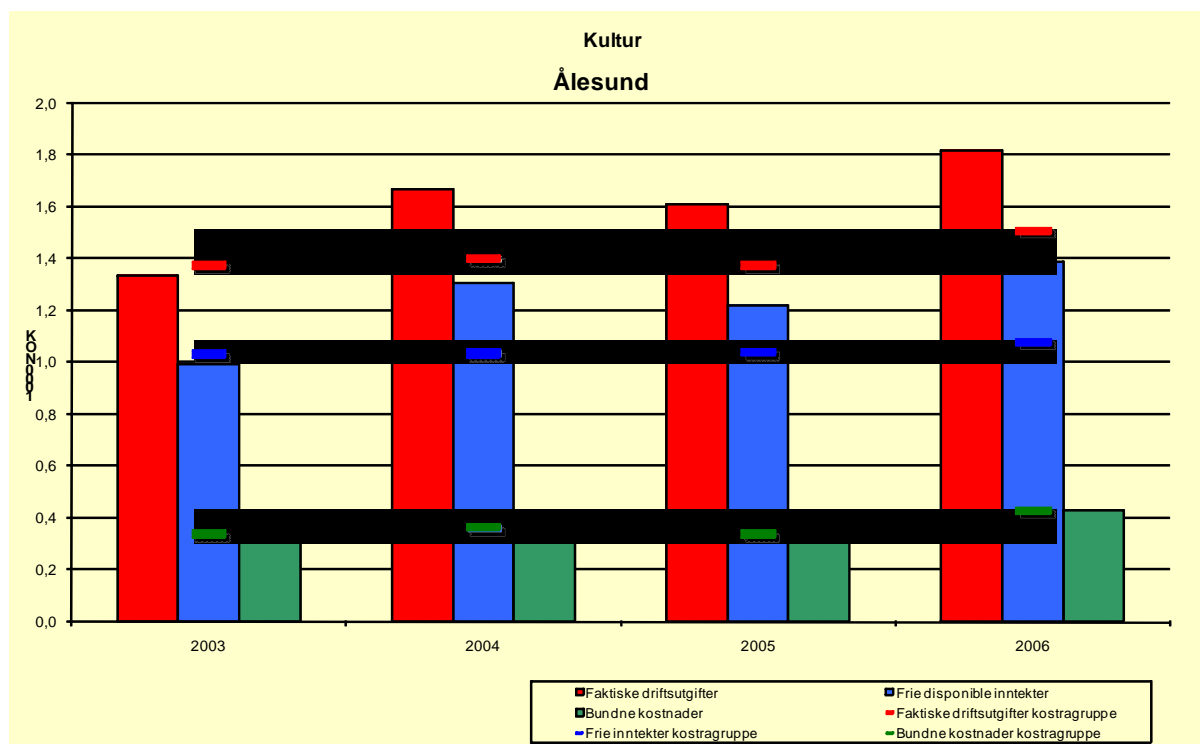
Kommunen har prioritert institusjonsbasert omsorg. Spjelkavik omsorgssenter stod ferdig i 2001 og Aspøy omsorgssenter i 2006 med 40 nye plasser. Disse plassene erstattet tilbud ved Ålesund sykehjem som er en gammel og tungdreven institusjon.

Kommunen har en utfordring i å ta imot ressurskrevende pasienter fra sykehusene og trenger flere heldøgns plasser, blant annet for demente. Ålesund trenger også flere enerom. Dekningsgraden på den enkelte sykehjem varierer, men samlet sett ligger den på 99 %.

Løpende behovsprøving tilsier større etterspørsel enn tilbud, både i institusjoner og i hjemmetjenestene. Dette innebærer at det kan ta noe tid fra et omsorgsvedtak er fattet til det iverksettes, avhengig av hvor akutt behovet er. Mange av de som ønsker sykehjems plass får tilbud om hjemmetjenester i stede. Utfordringen i hjemmetjenesten, ikke minst på kompetansesiden, er de tunge pleietrengende brukerne og ikke de "ordinære" brukerne.

Når det gjelder hjemmetjenestene får brukere som et generelt utgangspunkt et tilbud på 1 ½ time hver tredje uke. Kommunen er tydelig på at tilbudet i åpen omsorg lå på et minimum i forhold til lovverket i 2006. Kommunen prøver å legge til rette for at det er den samme hjemmehjelperen som besøker brukeren hver gang. Sentralkjøkkenet i kommunen sørger for ombringning av middag 7 dager i uken til de som måtte ønske det. De eldre kan også benytte de seg av tilbud innen dans, trim, dataopplæring, foredrag osv. på de tre servicesentrene i byen.

1.6 Nærmere om velferdstilbudet innenfor kultur og fritid

Kultur er en prioritert sektor og kommunen har brukt mer av sine frie disponible inntekter fra 2005 til 2006 på kultur. Ålesund har siden 2003 ligger over de øvrige kommunene i AV- gruppe 9 i bruk av frie disponible inntekter til kulturformål.

Økt satsing på kultur er blant annet gjort mulig fordi kommunen har et utstrakt samarbeid med det lokale næringsliv som for eksempel prosjektet "Teaterbyen Ålesund."

Høsten 2007 åpnet kommunen et Allaktivitetshus som har en kostnad på om lag 5 mill kroner. I tillegg ble det i 2006 fattet vedtak om å etablere et skateanlegg på Moa. Ålesund bibliotek er godt besøkt og har en filial i Spjelkavik. Kommunen har også kino. Kostnader knyttet til idrett dreier seg i stor grad om husleie til idrettshallene. Kommunen har to utendørsanlegg (Aksla stadion og Nørvebanen) Idrettshallene brukes hovedsakelig til volleyball og håndball. Disse anleggene har høy utnyttelsesgrad og standarden er relativt god, men kommunen har behov for mer hallkapasitet. Kommunen har fra 2006 inngått leieavtale med flere idrettslag for å få disponere kunstgressbaner til barne- og ungdomsskolene på dagtid. Kommunens svømmehall på Moa er åpen for bading alle dager i uka også på søndag.

Kulturskolen driver undervisning innen musikk, teater og billedkunst. Høsten 2006 hadde kommunen 906 plasser i kulturskolen, og 466 søkere på venteliste.

Egenandelen er 980 kroner. Etterspørselen er vesentlig større enn antall plasser. Kulturskolen har heller ikke areal til å ta i mot flere elever. Det brukes imidlertid mer på kulturskole pr innbygger nå enn for noen år siden, men det er likevel ikke tilstrekkelig. Økt ressursbruk skyldes i stor grad økte lønnsutgifter som utgjør om lag 80 % av det samlede driftsbudsjettet på 11 mill kroner.

Kostraindikatorer 2003 – 2006:

1504 Ålesund	Andel ansatte med førskolelærerutdanning	34,4	32,5	33,7	32,7
1504 Ålesund	Andel barn 1-5 år med barnehageplass	59,8	72,3	76,2	76,2
1504 Ålesund	Andel innbyggere 67 år og over som er beboere på institusjon	5,8	6,1	6,1	6,1
1504 Ålesund	Andel innbyggere 67 år og over som mottar hjemmetjenester	17,5	15,9	16,6	16,5
1504 Ålesund	Andel plasser i enerom i pleie- og omsorgsinstitusjoner	75,1	81,2	81,2	81,2
1504 Ålesund	Antall elever per datamaskin	10,8	9,3	8,8	7,5
1504 Ålesund	Herav elever per undervisningsrelatert årsverk	14,3	13,9	13,4	13,3
1504 Ålesund	Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter	0,1	0,9	2,5	3,6
1504 Ålesund	Netto driftsutgifter til folkebibliotek per innbygger	176	165	163	175
1504 Ålesund	Netto driftsutgifter til idrett per innbygger	267	279	273	383
1504 Ålesund	Netto driftsutgifter til kommunale musikk- og kulturskoler, per innbygger	103	182	215	228
1504 Ålesund	Netto lånegjeld i kroner per innbygger	27714	2665	4033	245